

A L'ÉCOLE ET LA NATION HUSZONNYOLC ÉVÉ

A Francia Kommunista Párt közoktatási havi folyóirata. 1951 második felétől jelenik meg. Első irányítója (directeur) Étienne Fajon, a máig is jól ismert kommunista közéleti személyiség volt, mellette főszerkesztőként André Pierrard működött.

Ha magyar szemmel végignézzük az egymást követő évfolyamokat, szeretnénk vitatkozni: valóban közoktatási folyóirat? Hiszen annyi minden van benne, ami látszólag vagy talán valóságosan is távol áll az iskolától. A gyarmati kérdés, a költségvetés, ideológia, sőt a napi politika is – az ötvenes évfolyamokban még a fájdalom nélküli szülésről is olvashattunk. A szerzők jórészt a közélet és a szellemi élet kommunista jelességei, André Marty, Pierre Gamarra, Roger Garaudy, André Wurmser, Louis Aragon, Marcel Cohen és mások.

Jellemző példa a témák sokágúságára: az 1952 áprilisi számban Étienne Fajon „A munkásosztály pártja és a nemzet” címmel írt tanulmányt. A közoktatáshoz legfeljebb sokszoros közvetítéssel kapcsolható fejtegetés. A magyarázatot az FKP helyzetében találjuk. Ez a helyzet egészen más, mint a hatalmon levő kommunista pártoké. Nem állnak mellette olyan szervezetek, mint nálunk a Hazafias Népfront, amelynek funkcionáriusai, aktivái, sajtója megukra veszik a feladatok egy részét. A különböző hivatalos és tudományos intézményekkel, tömegszervezetekkel a pártnak általában csak úgy van kapcsolata, hogy azokban kommunisták is dolgoznak; még a szakszervezetek is csak részben szövetségi a pártnak. A párt nem tud minden szakterületen saját kiadvánnyal jelentkezni, ezért a meglévő folyóiratoknak vállalniuk kell a hiányzókat szerepét; a közoktatási folyóiratban tehát olyan közlemények jelentek és jelennek meg, amelyek nálunk a Pártélet, a Valóság, a Világosság, az Élet és Irodalom, a Könyvtáros stb. jogkörébe tartoznak.

Később – mint majd látni fogjuk – a folyóiratban eltolódik a súlypont a köznevelés irányába, a közéleti személyiségek mellett egyre nagyobb számban kapnak helyet a szakírók, de a lap profilja még ma is egészen más, mint a Köznevelésé vagy a Pedagógiai Szemléé. Terjedelme eredetileg 48 oldal volt.

Az első két-három évfolyam az akkori idők politikai arculatát tükrözi. Főként közleményekből állnak a számok: tudósítások, kemény riportok, harc az államhatalommal és a párthoz nem tartozó irányzatokkal, csoportokkal. Mai szemmel olvasva a legtöbb írás nyersnek látszik, egy kíméletlen ideológiai harc fegyverének. A téma iránt lehetünk megértők; amikor a francia kolonializmus tuniszi vagy marokkói magatartását ostorozzák, természetesnek vesszük. A hang azonban érdes: a mai magyar folyóiratolvasó más stílusfegyverzethez szokott.

De helyel-közzel a téma is tükrözi a dogmatizmus korszakának viszonyait. Így az 1952 júniusi számban André Gide a vádlottak padjára kerül, politikai és homoszexuális múltját vetik a szemére. A politikai helyzet akkori jellegzetességei miatt némelyik elvi kijelentés a nacionalizmust súrolja: például a francia–nyugatnémet kulturális szerződést a francia nemzeti kultúra veszélyeztetéseként bírálják.

A köznevelési tárgyú írásokat három csoportra oszthatjuk. Az első: a hivatalos közoktatás bírálata, a fennálló oktatási rend osztályszempontúságának elemzése. A második: a pedagógusképzés oldala; ez eleinte minden számban megjelent, sajnos, az ötvenes évek második felében már csak szórványosan. A harmadik: a szocialista országok közoktatásának bemutatása és méltatása. A Szovjetunióé többször is; 1952-ben sorra kerül Csehszlovákia, Bulgária, Románia, majd 1953 novemberében (26–27. old.) Magyarország.

Hazánkról Roger *Maria* ír, „Az új Magyarország közoktatása: hazugságok és a valóság” címmel. Részletesen ismerteti a magyar közoktatás lendületes mennyiségi fejlődését, és védelmébe veszi azzal a váddal szemben, hogy a fejlődést a minőség rovására érték el, ezzel kapcsolatos érvelése azonban nem eléggé meggyőző. Ugyanebben a számban tanulmány jelenik meg Napóleonnól. A szerző a nagyburzsoázia eszközeinek tartja, de a haladásban játszott szerepét kedvezőbben ítéli meg, mint a mi akkori történelemkönyveink.

1954-től kezdve változás észlelhető. Növekszik a hosszabb írások aránya, a polémiát kiegészíti az elemzés. Az év második felétől minden számban befűzött, római lapszámozású, színes (előbb zöld, majd sárga) papírra nyomott melléklet jelenik meg, ebben tudományos igényű hosszabb tanulmányokat közölnek mindenféle tudományzok köréből (lélektan, matematika, stb.).

A közélettel foglalkozó közlemények sorozatának két csomópontja van. Az egyik a *laikus iskola védelme*, különösen, amikor De Gaulle megjelenik a láthatáron. A másik az ötvenes évek második felében előkészített *iskolareform bírálata*: a szakírók osztályszempontból elemzik, a nagytőke utánpótlási érdekeinek kiszolgálását látják benne. Az 1958 júniusi szám az értelmiséget akarja mozgósítani de Gaulle ellen:

Mindenképpen nagyobb a változatosság, mélyebb a kulturális igény, mint korábban. Irodalmi kritikák, megemlékezések jelennek meg, például *du Gard*-ról, sőt versek is, eleinte csak a párthoz tartozó vagy hozzá közel álló költőktől, de aztán találkozunk *Adamov*, *Verhaeren* és mások nevével is. 1954 végén egy, még a korábbi elveket tükröző bírálat jelenik meg az eszperantóról; elutasító és vitatható érvelésében a nacionalizmus egy árnyalatát is felismerjük.

1956 áprilisától folytatásokban közölnek beszámolót és elemzést az SZKP XX. kongresszusáról. Folytatódik a szocialista országok közoktatásának bemutatása is. Magyarországra, érthető módon, 1956 legvégén terelődik a szerkesztőség figyelme. A decemberi számban két nyilatkozat jelenik meg, az egyiket az Elnöki Tanács juttatta el André *Stylhez*, a másik *Kádár* Jánosé. 1957 januárjában és februárjában *Magyarország 1945–1956* címmel Jacques *Dupaquier* és Jules *Soletchnik* tollából hosszú beszámoló ismerteti 1956 előzményeit. Általunk jól ismert tények és értékelések vannak benne, de egyet-kettőt élesebben, hangsúlyozottabban tár az olvasó elé, mint nálunk akkoriban szokás volt, így az 1945 előtti antiszemitizmus és szovjetellenesség rejtett továbbélését. – 1958 februárjában kerül sorra ismét Magyarország, ezúttal általános közoktatási körképet kapunk.

1959-től új neveket találunk a fedőlapon: Maurice Perche a „directeur”, André *Rustin* a főszerkesztő. Azt mondhatjuk, hogy ezzel lezárult a folyóirat hőskora.

A hatvanas években a konszolidálódás irányában fejlődik a Francia Kommunista Párt közoktatási lapja. Külzetében, tipográfiájában közeledik a többi nyugati kiadványhoz – tegyük hozzá: a komolyabb és *szerenyebb* folyóiratokhoz. Ekkor már nagy számban közöl hirdetéseket, de leginkább kulturális javakat, könyveket, hanglemezeket, hangszalagokat reklámoz. Minden számban több tucat egészen rövid könyvismertetés, általában olyan könyvekről, amelyek vagy a pedagógusokat vagy a tanulókat érdeklik. A vallással, egyházzal kapcsolatos nézetek rugalmasabbak – változatlanul a laikus iskolát követeli, de már foglalkozik a marxisták és keresztények lehetséges párbeszédével. (*Georges Fournial*: *Marxisme et religion*. 1961. jan.)

1960 elején riportsorozat jelenik meg tizennégy francia pedagógus pekingi látogatásáról, augusztusban pedig tájékoztatás a magyarországi polittechnikai oktatásról. A „sárga” lapokon még a XVI. század orvostudományáról is olvashatunk (1962. dec.). Számunkra is nagyon tanulságos cikket találunk az 1962 februári számban Fernand *Seclet-Riou* tollából: az iskolai fegyelem szükségességét hangsúlyozza, mert nélküli a tanulók szocializációja nem történhet meg.

Nem változik a hang erőssége, amikor a hivatalos oktatáspolitikát bírálják. A De Gaulle-i „reform” szinte mindig idézőjelben. Elmarasztaló bírálatot kapnak a tankönyvek. 1961 áprilisában párbeszédés eszmecsere jelenik meg a latinról; szellemes, hajlékony, de éppen úgy nem egészen helyesek – főleg nyelvészeti szempontból vitathatók – az érvei, mint az eszperantóval kapcsolatosan.

A hatvanas évek második felében egyértelmű túlsúlyra jut a pedagógia, az iskolapolitika. Vannak még teljesen „nagypolitikai” érdeklődésű tanulmányok, de már nem ezek adják a jellegzetességeket. 1968 őszi cikksorozat Csehszlovákiáról, majd Vietnammról, elmarasztaló bírálat *Edgar Faure*-ről, ám emellett kibontakozik a párt iskolapolitikai programja a folyóirat lapjain. Szó van az óvodától az egyetemig minden oktatási fokozatról, az anyanyelvtől a testnevelésig minden tárgyról és nevelési részterületről.

Az 1968 késő tavaszán történt események mérlegét Maurice *Perche* vonja meg a szeptemberi számban. Bírálata leginkább az ultrabaloldal ellen irányul; a balos irányzatoknak vannak képviselői, bár kis számban, a pedagógusok között is. A szerző szerint az ultrák egyetlen „eredményt” értek el, azt, hogy megosztották a baloldalt, és ezzel elősegítették a választási vereséget. – Ugyanebben a számban foglalják össze a *párt oktatáspolitikai programját*: egységes, de a rendszeren belül ágazatokra oszló iskola 16 éves korig, egyetemi reform; a nemzeti jövedelemnek legalább hat százalékát kell közoktatásra fordítani.

Az év legvégén és a következő év elején két nagyon fontos kérdésről olvashattak a folyóiratban francia kollégáink. Az egyik nálunk kevésbé jelentős, vagy ha igen, másképpen jelentős: az *éviszméltések*. Akkoriban a francia gyerekek 50–53 százaléka egy vagy több éves veszteséggel végezte el iskolai tanulmányait. A szerző, *J. Piacère* szerint elsősorban szociális és oktatáspolitikai intézkedésekkel változtathatnának a szülőket és tanulókat elkeserítő helyzetet.

A másik kérdés minden országban nagyjából azonos súlyú: a *nő-pedagógusok helyzete*. Ennek szentelik az áprilisi számot. Egy, a hatvanas évek végén felvetett harmadik kérdés is érdekelhet bennünket; nálunk erről nem közvetlen beszélnek. 1969 márciusában *Fernand Hostalier* azt próbálja felderíteni, hogy *valóban maradiak-e a pedagógusok*. Észlelése szerint jó részük az. De nem a saját hibájából. A napi robot teljesen igénybe veszi őket; nincs idejük, erejük tapasztalataik feldolgozására, kicserélésére, még kevésbé nyugodt elmélkedésre, enélkül pedig fejlődni nem lehet.

Ezzel vége a gaulle-i korszaknak, a továbbiakban már Pompidou, majd Giscard d'Estaing a párt ellenfele. A Pompidou-korszakban is az *egyenlő iskoláztatási esélyek* állnak az oktatáspolitikai harc középpontjában, s a folyóirat felerősített hangon követeli – maga a követelés nem új –, hogy a tanszerellátást tegyék ingyenessé; hogyan indulhatna a szegény szülők 11 éves gyereke egyenlő esélyekkel, ha az évi tankönyvkészlet 130 frankba kerül? Ekkoriban szervezik az új iskolatípust, amelybe a 11 és 15 év közötti gyerekek járnak, ezek nagy részét a városi hatóságok (municipalité) szervezik meg, és csak évek múlva veszi át őket az állam. A párt a folyóirat útján a gyorsabb államosítást propagálja, mert a városok általában nem győzik pénzzel az új oktatási intézményeket.

Giscard d'Estaing választási ígéretei között szerepelt a *demokratikus iskolareform* is. Beiktatása után közoktatási minisztere, René *Haby*, nekilátott a terv kidolgozásának. Valóban jelentős változások kerültek bele, minden korábbinál demokratikusabb tanulási lehetőséget ígért. Az FKP-nak más taktikával kellett bírálnia és harcolnia, mint a korábbi reformok idején. Érvelését a szavak és a valóság közötti különbségre alapozta: a *teljes egyenlőség ezzel a reformmal sem fog megvalósulni*. A reformnak még az alapgondolatai sem eredetiek: *Haby* az amerikai modellt másolja. De hiába lenne igazán demokratikus, mert az egyenlőtlenségek nem az iskolában keletkeznek, megszüntetésüket a társadalomban kell kezdeni. A reform fő célja, hogy a lehetőség szerint minél kevesebb költséggel elégítse ki a nagytőke munkaerőigényeit. Az *Haby*-terv a folyóirat szerint *utilitarista*. (*Suzanne Mamane*, 254. szám, 1975.)

Haby elképzelései csak a szelektálás módszereit finomítanák, a szelekció megmaradna. A standardizált tesztek a szakmai igények és a tanuló képességei közötti viszonyt próbálják felderíteni („profil-elmélet”). A tesztelés 11 és 14 éves korban történne. A reform a korábbinál is nagyobb súlyt adna az anyanyelvnek és a matematikának, tehát éppen azoknak a tárgyaknak, amelyekkel a hátrányos helyzetűek a legnehezebben boldogulnak. (*Gilbert Blanc*, 1977. február).

Mintegy ellenpéldaként ismerteti az 1976 januári szám a *magyarországi tehetségvédelem módszereit*. A tehetség marxista értelmezésének vázolója után felsorolja a magyar közoktatásügyi kormányzat intézkedéseit: a hátrányos helyzetűek támogatása, pályairányítás, tanulóörök, szakosított tantervű osztályok, tanulmányi versenyek, ösztöndíjak. Nézetünk szerint kissé kedvezőbb képet ad a valóságosnál, mert a *tendenciákat* is ténynek veszi.

A párt nem beszél demagóg módon a diákokhoz. Nem javasolja az osztályozás megszüntetését, mert annak orientáló szerepére szükség van, csak a 18. életév előtti vizsgákat, versenyvizsgákat veti el. A tudásmérés új rendszerét pedagógusok, pszichológusok és orvosok együtt dolgozzák ki. Elismeréssel említi a Szovjetunió és az NDK értékelési elveit. A pártnak radikálisan más véleménye van az iskolai munkáról, mint az ultrabaloldalnak, nem lazítja a tanulmányi fegyelmet, azt mondja a diákoknak: tanuljatok, tanuljatok! – Az 1976 márciusi számban a pornográfiát elítélő tanulmány jelent meg.

Az 1978 február–márciusi és áprilisi szám a *szakoktatás érdekeivel* foglalkozik, differenciáltan, számba véve azoknak az ifjúsági tömegeknek a sorsát is, amelyek szakképzettség nélkül kerülnek ki az

iskolából. Októberben a *pedagógiai kutatásról* közöltek tanulmányt: helyzete méltatlan, anyagi dotációja gyarló, ahhoz mérten, hogy 850 000 nevelő és tízmillió iskolás gondjaira kellene megoldást találnia. A novemberi („tematikus”) szám a *tanárképzést* elemzi, az egységesítést sürgetve (Franciaországban jelenleg még a középiskolai tanárokat is három kategóriába sorolják).

A decemberi szám ismét a *tehetség és hátrány* sokszor tárgyalt kérdését veszi elő. Claude *Coubaut* tanulmányának címe: *Adottságok, intelligencia és egyenlőség*. Mi az iskolai kudarc oka? A kormány szerint nem az iskolapolitika, hanem a tanárok hanyagsága és a tanulók butasága. A rendszer úgy akarja a tehetség elvét összeegyeztetni a demokráciával, hogy minden gyerek kerüljön a neki megfelelő oktatási helyre, és minden hely legyen egyenrangú. A pártnak más a véleménye: adják meg minden gyereknek a teljes kibontakozás lehetőségét. Ehhez azonban sokmindenre van szükség, főként anyagiakra, márpedig a kormány takarékoskodni akar a közoktatáson.

E. *Bourguière* és V. *Isamber-Jamati* közös tanulmánya még a hátrányok megszüntetésére tett kísérleteket is bírálja: a szociális hátrány ügyét el akarják intézni az iskolán belül, hogy a falakon kívül, a társadalomban, ne kelljen az egyenlőtlenség kérdését bolygatni. Maga a tanítás is hátrány a kétkezi dolgozók gyerekeinek: az uralkodó osztály kultúrája a tanítás tárgya, természetes tehát, hogy az iskolázott szülők gyerekei értik meg jobban.

Ezzel elérkeztünk a jelenhez.

Kialakult a folyóirat hosszú távra szánt profilja, a következő fontossági sorrenddel: 1. Oktatáspolitikai. 2. Pedagógiai és egyéb tudományos kérdések. 3. Politikai publicisztika. Minden szám terjedelme 64 oldal. A mi fogalmaink szerint nagyon drága, 12 frank, évi előfizetési díja 100 frank (pedagógusoknak és diákoknak 70.). Programja változatlan: „*Pluralisme, laïcité, démocratie!*”

Az 1979 februári számában van egy tanulmány, Monique *Froissac* írta „*Férfiszabású iskola?*” címmel. Észrevételeinek egy része számunkra is tanulságos. A nők fokozottabban élik át a válságot, nemcsak a munkanélküliség tekintetében – a morális válság is jobban sújtja őket. A társadalomban mindig kisebb volt a tekintélyük, mint a férfiaké, s az iskolába akkor léptek be tömegesen, amikor a tekintély világának vége van. A tanulók tudják, hogy a tanárnő éppen úgy háziasszony, mint az édesanyjuk, s feltételezik, hogy tudása nem sokkal több, mint anyjuké. Részben ok nélkül, de részben okkal: otthoni gondjaik miatt nem bírnak a férfiakkal lépést tartani. Anyai szerepüket nem tudják otthon hagyni; ha apai módon, tehát bizonyos keménységgel közelednek a diákokhoz, kudarcot vallanak. Mennek mégis a pedagógus pályára, mert hová is mehetnének: a lányok nagy többsége általánosan képző középiskolába jár, a szakoktatás ma is férfibirodalom.

Egyébként majdnem az egész számot az 1978. december 16–17-én tartott konferenciáról szóló számadás foglalja el. A konferencián részt vettek a kommunista pedagógusok és diákok képviselői, továbbá a kommunista képviselők és szenátorok. A *korszerű és demokratikus iskolaszervezést, iskolavezetést* vitatták meg. *Filippi-Codaccioni*, a lap főszerkesztője abban jelölte meg a válság fő okát, hogy Franciaországban gyöngye a demokrácia, gyöngébb, mint sok más kapitalista országban. „A pluralista demokrácia fejlesztésével az önigazgató demokráciához akarunk eljutni.” A parlamenttől olyan oktatási törvényt követel, amely egyenlő és egyforma iskolát biztosít az ország minden részének, megszünteti az iskolahálózat területi egyenetlenségeit, de a megyéknek, városoknak joguk legyen beleszólni iskolájuk ügyeibe. Nem az amerikai rendszer átvételére gondol. Hasonló követeléseket tartalmaz Jacques *Scheibling*, Maurice *Perche* és Hélène *Luc* szenátor előadása. A folyóirat közli a hozzászólásokat is. A vitában egy gimnazista a *diákérdékképviselet* kérdésével foglalkozott (az osztály megbízottak egyenek részt az iskola igazgatásában).

A nyáron számolt be a folyóirat a *párt 23. kongresszusáról*. A küldöttek nemzeti ügyként értékelték a közoktatást, és több felszólaló foglalkozott vele. Michel *Duffauz* beszéde „korunk iskolájának válságá”-ról szól. A bírálat fő pontjai nem újak: a szelekció, szegregáció, a sok képesítés nélkül kilépő fiatal. Ő nem az amerikai modellt emlegeti, hanem – igaz, nem elsőként – a nyugat-németet, amely a párt feltevése szerint nagyon vonzza a jelenlegi francia kormányt. Emiatt két szélsőséges irányzat érvényesül a közoktatásban: van teljesen elvont tudományos műveltség, amely a gyakorlati kitekintés hiánya miatt az elitképzés eszköze – és van teljesen egyoldalú technikai képzés, amely, német mintára, engedelmes dolgozókat nevel a kapitalista nagyiparnak. A párt változatlanul Langevin és Wallon eszméit hirdeti, az ő reformjavasolataiból akar elindulni. A felszólalást Alfred Sorel egészítette ki; ő a kommunista nevelők felelősségéről beszélt.

A június–júliusi szám tekintélyes részét a bevándoroltak és vendégmunkások gyerekeiről való gondoskodás kérdésének szentelik.

A folyóirat alapítása óta mindig igen nagy figyelmet szentel az anyanyelvi képzésnek. Nagyon fontos nemzeti érdeknek tartja, de véleménye ebben e tekintetben is messze eltér a hivatalostól. Már említettem, hogy a jelenlegi közoktatási rendben a megkülönböztetés eszközének tekinti. A gyermek anyanyelve nem az iskola nyelve, hanem a társadalmi környezeté, a kettő között nagy különbség lehet, s ehhez járul a bevándoroltak gyerekeinek a gondja: nem francia az anyanyelvük, a franciát meg kell tanulniok, hogy iskolába járhassanak.

Erdekes módon alig esik szó a folyóiratban az idegen nyelvekről. Az 1979. június–júliusi (293–294.) szám a rövid hírek között közli a kommunista parlamenti frakció nyilatkozatát a kormány idegennyelv-oktatási programjával kapcsolatban. A tervek szerint a jövőben csak egy élő idegen nyelvet fognak tanítani az eddigi kettő helyett, azokon az évfolyamokon, amelyeken iskolaköteles fiatalok tanulnak. A választás szabad lesz, de nyilvánvaló, hogy ez a szabadság az angolnak kedvez. A párt véleménye szerint kettős veszélye van: monopolhelyzetet kap a legnagyobb kapitalista hatalom, az USA nyelve, az egyszerű emberek gyerekeinek nyelvtanulási lehetősége pedig összezsugorodik.

Az augusztus–szeptemberi szám visszatér a kérdésre, ezúttal hosszabban; az elemzést Suzanne Mamane írta. Ő már nemcsak az angol túlfavorizálását látja fenyegetésnek, hanem a németet is veszélyesnek tartja, ha az iskolából kiszoruló többi nyelv rovására teret nyer. Felveti az ügy szociális következményeinek lehetőségét: számos nyelvtanár elvesztheti állását. Szerinte az egész oktatási válságnak – amelynek a nyelvi válság része – az a fő oka, hogy megváltozott a tőkéséek igénye a munkások tudásával szemben: bizonyos munkaköröket majdnem kizárólag vendégmunkások látnak el, a gimnáziumba nem kerülő fiatalokat a korábbtól eltérő munkamegosztási szerepre kell felkészíteni, s ezt főként a technikai oktatás segíti. Ha a multinacionális vállalatok ráteszik a kezüket az Európai Közösség iparára, az angol (amelyet a szerző az amerikai angollal azonosít) teljesen elég lesz a gazdasági élet nemzetközi irányításához. A párt tiltakozik az olyan nyelvtanítás ellen, amely a beilleszkedéshez szükséges minimumra (minimum de survie) korlátozódik, a nyelvvvel együtt meg kell ismernie a tanulóknak a kultúra minél teljesebb gazdagságát. A tanulmányt néhány szellemes rajz illusztrálja.

Ez ismét tematikus szám, a lapok több mint felét kitöltő tanulmány sorozat címe: „*Kik a nevelők?*” Főleg szociológiai szempontból ismerjük meg belőlük a pedagógustársadalmat. Természetes, hogy az elemi iskolai tanítók minden korcsoportjában női többség van; differenciáltabb és izgalmasabb a középiskolai nevelők megoszlása: a 40 éven felüliek többsége férfi, a legfiatalabb korosztályban 3:2 az arány a nők javára, ami kétségtávol azt jelenti, hogy az általános oktatást adó iskolákban legnagyobbbrészt nők tanítanak. (De kevés a női igazgató, felügyelő...) A nevelők összlétszáma – nem számítva a felsőoktatást és a kisegítő intézményeket – 532 ezer, ebből százezer nem állami iskolában tanít. A tanítóképzősök között kevés a munkások, parasztok gyereke, „normalement représentés” (az átlagnak megfelelő) a kisiparosoké, kistisztviselőké, hivatásos katonáké, rendőröké, az átlagot jóval meghaladja az értelmiségi gyerekek aránya.

1979. október: Guy Hermier, a politikai bizottság tagja, nyilatkozik az újságíróknak a tanévkezdésről, amely minden korábbiánál jobban magán viseli a válság nyomait. Pedagógusok veszítik el állásukat, és tanulók maradnak pedagógus nélkül. A középiskolásoknak 40 százaléka fogja képesítés nélkül elhagyni az iskolát, újtjuk a munkaközvetítőhöz, az utcára vagy a bűnözéshez vezet. Az ígéretek ellenére maradnak a régi bajok: szegregáció, osztályisméltés, a szülőket terhelő magas tanulási költségek. A párt az új iskoláért való közös harcra hívja a pedagógusokat, a szülőket és a diákokat. – Harcos cikkek emelnek szót a filozófia tanítása és a sportoktatás érdekében, amelyet a költségvetési megszorítások már korábban is sorvasztottak. És az „örökzöld” téma: a közoktatási költségvetés bírálata.

Szemlélnk végére értünk. A *L'École et la Nation* azonban folytatja munkáját. A következő állandó rovatokat találjuk meg minden számban: szerkesztőségi vezércikk, rövid hírek és kommentárok („Bref”), tanulmány, reflexió, érvek (Arguments), új pedagógiai szakkönyvek, ifjúsági olvasmányok rövid ismertetése. A folyóirat gazdagodik tartalomban, változatosságban, érvekben, mondanivalójának súlyában és értékében. Bizonyos vonatkozásban mégis csak egyetlen szint látunk benne, amint az évfolyamokat lapozzuk: a nemnek előtérbe állítását.

Mindez érthető következménye az FKP helyzetének: jelen van a közélet terepén, mint legális ellenzéki párt, de döntéseket nem hozhat, mert hatalom nincs a kezében. Bizonyos, hogy ha a párt részt kapna a kormányzásból, egyet-mást igazítania kellene közoktatási programján, amely szellemében megfelel az ország nagy forradalmi hagyományainak.

Bán Ervin